УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО
ФАКУЛТЕТ „ИКОНОМИКА НА ИНФРАСТРУКТУРАТА”

КАТЕДРА „ИКОНОМИКА НА ТУРИЗМА”

Приет с решение на КС на катедра
„Икономика на туризма”
Протокол № 126/12.10.2026 г.

УТВЪРЖДАВАМ,
ЗАМ.-РЕКТОР ПО НИД: /п/
(доц. д-р Мария Воденичарова)

ИЗПИТНА ПРОГРАМА

за провеждане на конкурсния изпит по специалност „Икономика и управление (туризъм)” за кандидат-докторанти

Първа част
Изпитни теми

1. **Основи на туризма.** Обща характеристика на туризма и туристическия продукт. Основни видове и форми на туризма. Икономическо значение и неикономически ефекти от туризма.
2. **Транспортно обслужване в туризма.** Класификация в круизната индустрия. Организационно-управленска структура на борда на кораба. Водещи круизни компании.
3. **Хотелиерство и ресторантьорство.** Нормативна уредба при категоризиране на местата за настаняване и заведенията за хранене и развлечения. Организационно-управленска структура в хотелиерството. Технология на хотелиерското и ресторантьорско обслужване.
4. **Туристически дестинации.** Понятия и типологизиране. Ресурси на дестинациите. Нормативна уредба и управление на туристическите райони.
5. **Управление на събитията в туризма.** Същност и особености на събитията и събитийния туризъм. Събитиен мениджмънт. Роля и значение на събитията.
6. **Икономика на туризма.** Обща характеристика на туристическото предприятие. Туристическото предприятие при различни пазарни структури. Приходи, разходи и печалба на туристическото предприятие.
7. **Маркетинг в туризма.** Продуктова политика. Сегментиране. Маркетингова обкръжаваща среда.
8. **Същност и особености на туристическия продукт.** Нива на туристическия продукт. Видове иновации.
9. **Туроператорска и турагентска дейност.** Специфика и характеристики. Проектиране, договаряне и реализиране на туристически пакети. Чартърни продукти на туроператорите.
10. **Дефиниция за същност на бранда.** Комуникационна политика в туризма. Същност и особености на рекламата.
11. **Мотивация на туристическото поведение.** Социални норми в различните култури. Онлайн ревютата като социално явление.
12. **Спа и уелнес туризъм.** Същност и особености на спа и уелнес туризма. Роля и значение на спа и уелнес туризма. Иновации и тенденции в спа и уелнес туризма.
13. **Управление на проекти в туризма.** Същност, характеристики и специфики на проектите в туризма. Жизнен цикъл и заинтересовани страни при управлението на проекти в туризма. Управление на ресурсите, рисковете и качеството при проектите в туризма.

14. **Културен туризъм.** Предлагане на културен туризъм. Типове културен туризъм. Културният туризъм за мир, хармония и развитие.
15. **Екскурзоводско обслужване.** Технология на екскурзоводското обслужване. Организация по повод взаимодействието с бюрата за туристическа информация и браншовите организации на екскурзоводите. Съдържателни и методични указания при подготовката на екскурзоводските беседи.

Втора част

Първият модул на писмения конкурсен изпит за прием на докторанти в **катедра „Икономика на туризма"** ще бъде проведен във форма – **развиване на писмена тема**. Ще бъде изтеглена една от горепосочените 15 изпитни теми. Кандидат-докторантите следва да пишат по всички съставни елементи на темата. Продължителността на този модул е **два астрономически часа**. Развитата писмена тема от изпитната програма се проверява от членовете на изпитната комисия, която включва хабилитирания състав на катедрата.

I. Развиване на писмена тема от изпитната програма

При развиването на тема се очаква демонстриране на структурирани базови теоретични знания в научната област **„Икономика и управление (туризъм)"**. Кандидат-докторантите трябва да покажат умение за логично аргументирано изложение, добро познаване на научната литература и водещите автори, употреба на специализирана терминология, добър стил и езикова култура.

Изисквания към изложението на темата:

- елементите на текста следва да бъдат: **увод в проблема, теза, аргументация и изводи**;
- **увод**: представяне на логическата връзка между основната тема и подтемите; посочване на водещи изследователи по проблема; познаване на актуални научни изследвания;
- **теза**: ясно и добре структурирано извеждане; представяне на дефиниции и сравнителен анализ на сродните и различни елементи в техните характеристики; обосноваване на тезата; критичен обзор на работата на водещи изследователи; актуални проекции на темата;
- **аргументация**: акцент върху фактологическата и логическата аргументация, подкрепена с подходящи примери;
- **изводи**: направени въз основа на собствен опит или чужди изследвания.

Вторият модул на писмения конкурсен изпит за прием на докторанти в **катедра „Икономика на туризма"** ще бъде проведен във форма – **написване на научно есе**. Ще бъде изтеглена една от горепосочените 15 изпитни теми. В съответствие с нейната проблематика, членовете на изпитната комисия ще формулират тема за написване на научно есе. Продължителността на този модул е **два астрономически часа**. Написаното научно есе се проверява от членовете на изпитната комисия.

II. Написване на научно есе

Научното есе е академичен текст с обоснована и аргументирана защита на теза по значим научен проблем. Характеризира се със следните особености:

- ясно формулирана авторова теза по разглеждания проблем;
- научна аргументация, включваща разглеждането на различни (противоположни) гледни точки;

- свобода в композиционно отношение, но в общата рамка на класическата структура на научен текст: увод (въведение), теза, изложение (аргументация), заключение (изводи);
- логична последователност и свързаност между отделните структурни единици;
- използваната лексика е свързана с основните научни термини в съответната област;
- възможен е експресивен стил на изложението, но емоционалните и оценъчните съждения се базират на рационални аргументи;
- спазване на нормите на съвременния книжовен български език.

Примерни образци на теми за написване на научно есе

1. Проблеми при развитието на туризма в България.
2. Кои аспекти от круизното обслужване въздействат върху избора за този тип пътуване?
3. За кои видове туризъм природната ресурсна осигуреност е определяща и защо?
4. Кои фази на събитийния мениджмънт са от стратегическа важност?
5. Възможности за максимизиране на печалбата на туристическото предприятие.
6. Оказва ли въздействие маркетинговата политика върху дейността на туристическото предприятия?
7. Ролята на иновациите в развитието на съвременната туристическата индустрия.
8. В какво се изразява конкурентоспособността на чартърните продукти на туроператорите?
9. Създаването на Бранд ли е ключът към успешния туристически бизнес?
10. Как индивидуалната мотивация на човека определя неговото туристическо поведение?
11. Място и роля на уелнес туризма в туристическото предлагане.
12. Аутсорсингът: причини и перспективи в приложението му в туристическото предприятие.
13. Силни и слаби страни на културния туризъм.
14. С какво и по какъв начин браншовите организации на екскурзоводите способстват за развитието на туризма?
15. Анализ на функционирането на Европейските Структурни фондове за развитие на туризма в България.

Писменият конкурсен изпит по специалността „Икономика и управление (туризъм)" продължава **четири астрономически часа** общо **за двата модула**.

Устният конкурсен изпит по специалността „Икономика и управление (туризъм)" се провежда върху отделни съставни елементи на горепосочените 15 **изпитни теми**, избрани от членовете на изпитната комисия.

Двете части на изпита – писмен и устен са с **отделни оценки за всяка част**.

Основна литература:

1. Великова, Е., *Теоретико-методологически въпроси на уелнес туризма,* Издателство „Авангард Прима", София, 2011.
2. Великова, Е., Ст. Димитрова, *Управление на събитията в туризма*, Издателство „Авангард Прима", София, 2016.
3. Панджерова, А., *Управление на проекти в туризма*, Издателство „Авангард Прима", второ издание, С., 2018.
4. Панджерова, А., *Икономика на туризма*, Издателство „Авангард Прима", второ издание, С., 2018.

5. Парушева, Т., *Културният туризъм: алтернатива за глобализация*, Издателство „Авангард Прима", София, 2009.
6. Парушева, Т., *Социална психология и туристическо поведение*, Второ допълнено и преработено издание, Издателство „Авангард Прима", София, 2009.
7. Цонев. Н., *Маркетинг в туризма*, УНСС, София, 2013
8. Янева, М. и колектив, *Идентифициране имиджа на туристическа дестинация България, създаден от туроператори и туристически агенти на европейския туристически пазар,* УИ „Стопанство", София, 2013.
9. Янева, М. и колектив, *Хармонизиране качеството на продукта на туристическите агенции в България с европейските добри практики,* Издателство „Авангард Прима", София, 2011.

Допълнителна литература:

1. Великова, Е., *Основи на туризма,* Издателство „Авангард Прима", София, 2015.
2. Дачева, С. и колектив, *Хотелиерство (организиране, обслужване и функциониране на хотела)*, Издателство „Дионис", София, 2007.
3. Димитров, П., *Иновации и иновационно мислене в туризма,* Издателство „Авангард Прима", 2012.
4. Доганов, Д., *Маркетинг в туризма*, София, 1998.
5. Купър, Бр. и колектив, *Ресторантът – организиране и управление*, Издателство „Дионис", София, 2012.
6. Тейлър, Д., Бранд визия, 2008.
7. Янева, М., *Екскурзоводско обслужване*, Четвърто допълнено издание, Издателство „Авангард Прима", София, 2016.

София, 12.10.2026 г.

Ръководител катедра
„Икономика на туризма": /п/
(проф. д-р Мариана Янева)